

УДК 334.72:658.11

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-2.4>

Хорошко О.В.

аспірант кафедри управління та адміністрування,
Харківський національний університету імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4183-0073>

КОРПОРАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ

У статті визначено основні механізми, тенденції та позитивні елементи корпоратизації лісової галузі України. Проаналізовано норми Закону України «Про корпоратизацію державних підприємств» на предмет апропріативності застосування подібних видозмін у галузі лісового господарства, а також – положення Лісового кодексу України відносно теоретико-методологічних передумов лісогосподарських корпоратизаційних перетворень. Дано управлінський досвід країн-членів ЄС відносно управління галуззю лісового господарства (контрольно-наглядовий, державно-управлінський та політичний аспекти). Виокремлено позитивні та негативні риси проведення реформи системи управління лісової галузі в Україні. Доведено, що інституційно-еволюційні перетворення л/г галузі – симбіоз впровадження державно-управлінських наративів розвитку України до даного сектору на умовах організаційно-структурного, функціонально-ціннісного та прозоро-контрольованого підходу до контролю та нагляду за «відпускнуою» (приватно-державною) корпоратизацією л/г галузі та створенням профільних (фахових) органів – як-от ДП «Ліси України», подальше об'єднання котрого у приватне акціонерне товариство є предметом обговорень та дискусій. Зазначено, що ідеальна модель л/г корпоратизації полягає у менеджменті, спрямованому на опціональне публічне користування землями (ресурсами, угіддями) відповідно до правил (звичай) суспільного інтересу та базаторазового (повторюваного) використання у приватних цілях – на відміну від користування благами садово-паркового, рекреаційного та ландшафтного мистецтва.

Ключові слова: лісогосподарське підприємництво, корпоратизація, розвиток лісової галузі, наративи лісогосподарських перепрофілювань.

CORPORATION OF STATE FORESTRY ENTERPRISES OF UKRAINE AS A KEY TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE FOREST INDUSTRY

Khoroshko Oleh

V.N. Karazin Kharkiv National University

The article examines the main mechanisms, trends and positive elements of the corporatization of the forest industry of Ukraine. The norms of the Law of Ukraine "On the Corporatization of State Enterprises" No. 210/93 dated 15.06.1993 (ed. dated 28.08.2001) were analyzed for the appropriateness of applying such amendments in the field of forestry, as well as the provisions of the Forest Code of Ukraine regarding theoretical and methodological prerequisites of forestry corporatization transformations. The search for mechanisms of effective restructuring of the state forestry of Ukraine in accordance with the trends of European integration was carried out. The management experience of the EU member states in relation to the management of the forestry industry (control and supervision, state management and political aspects) has been studied. The positive and negative features of the reform of the forestry management system in Ukraine are highlighted. It was emphasized the need to distribute powers between corporate forestry enterprises, the State Inspectorate and other specialized forestry bodies – regarding direct response to eco-security and "forest threats", as well as – the National Police of Ukraine, the State Bureau of Investigation, the prosecutor's office, other controlling bodies, regarding violations in the field of anti-corruption legislation, irrational waste of funds and the creation of shadow market and economic relations that contradict the interests of the forestry industry (private interest) and excess profitability as a source of replenishment of the State Budget of Ukraine and local budgets. It is proved that the institutional-evolutionary transformations of the industry are a symbiosis of the introduction of state-management narratives of the development of Ukraine to this sector under the conditions of an organizational-structural, functional-value and transparently controlled approach to the control and supervision of "leave" (private-state) corporatization of the agricultural industry and the creation of specialized (specialist) bodies – such as the State Enterprise "Forests of Ukraine", the further merger of which into a private joint-stock company is the subject of discussions and debates. It is noted that the ideal model of l/g corporatization consists in management aimed at optional public use of land (resources, land) in accordance with the rules (customs) of public interest and multiple (repeated) use for private purposes – in contrast to the use of garden benefits park, recreation and landscape art.

Keywords: forestry entrepreneurship, corporatization, development of the forest industry, narratives of forestry repurposing.

Постановка проблеми. Система лісового господарства України на часі знаходиться у закостенілому стані. Інформативно-довідковою запискою Державного

агентства лісових ресурсів України (далі – ДАЛІРУ або Держлісагентство) до основних проблем галузі віднесено фінансово-галузеві дисбаланси (нерівномірна

оплата праці по лісовим господарствам), лісогосподарські конфлікти інтересів (виконання ДАЛРУ контролюючої та господарюючої функцій одночасно), організаційно-структурну проблематику (як перешкода залучення бюджетування та грантування з ЄС), низька інвестиційна привабливість (проблеми кредитування, інвестиційного забезпечення) та відсутність прямої конкуренції («моральний знос» засобів виробництва, відсутність його «технологізації» тощо).

Вирішення подібних проблем можливе шляхом рецепції підходів країн-членів ЄС до корпоратизації лісового господарства та пошуку доктринальної «резолуції» (моделі) корпоративного управління лісовою галузю в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання корпоратизації лісогосподарських підприємств та дотичні розвіткові аспекти лісової галузі України є предметом науково-дискусійних обговорень Н. Цегельник, С. Макаренко, І. Дубович, Г. Лесюк, Ж. Прокопенко та ін. Для цілей дослідження вбачається актуальною праця Р. Л. Фішмена та Р. Л. Нейгла щодо корпоратизаційного менеджменту у сфері лісового господарства у Новій Зеландії та США.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити підстави, можливості та тенденційні шляхи корпоратизації державних лісогосподарських підприємств України як механізму розвитку лісової галузі із урахуванням досвіду розвинених країн світу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Питання корпоратизації лісогосподарських підприємств (далі – л/г) в Україні з'явилося одночасно із підписанням Угоди про асоціацію з ЄС від 21.03.2014 р. та її окремими положеннями щодо корпоративно-стратегічної реструктуризації (Глава 6, Глава 13 Угоди відповідно) [1].

Зазначені зміни та необхідність їх практично-предметного впровадження на рівні державного управління знайшли відображення у Нарисах до реформи державного лісового господарства України від 2015 р. (далі – Нариси 2015 р.), якими визначено процедурно-теоретичний підтекст створення т. зв. «лісогосподарської корпорації» в Україні [2].

Підпункт Нарисів 2015 р., що визначає формально-способові елементи реструктуризації державного лісогосподарського сектора України, визначає корпоратизацію та націоналізацію (приватизацію) поєднано-ключовими «відповідниками» на зовнішні та внутрішні геополітичні, економічні та галузеві-господарські виклики. Відтак, вузьке розуміння корпоратизаційного феномену в Україні може бути зведено до «оприватнення» земель л/г призначення громадянами (фізичними особами) та юридичними особами із гіпотетичним відчуженням цілісного майнового комплексу, що перебуває у оперативному віданні держави. В свою чергу, широке розуміння корпоратизації державних л/г підприємств в Україні відповідно досвіду ЄС, США та інших розвинених країн світу – це акціонування лісопідприємницької діяльності, поєднане із її комерціалізованим використанням шляхом створення акціонерних товариств. Баланс т. зв. ДПП (державно-приватного партнерства) за даних умов забезпечується абсолютним правом держави на отримання дохідної частки від л/г діяльності «корпоративованої» компанії (узуфрукт). Поміж тим, випуск акцій, за прикладом

країн-членів ЄС, повинен задовольняти потреби л/г підприємств (забезпечення «афіктивності»), а насадження (л/г ресурс) має відноситись комерційним підприємством (КП) до основних виробничих засобів (фондів) провадження профільної діяльності.

Поміж тим, вищезазначена видозміна статусу л/г підприємств в Україні, на думку В. Ф. Сторожука, автора-аналітика звіту «Нариси до реформи державного лісового господарства України», потребує раціоналізації державного управління та інституційно-еволюційних перетворень.

Раціоналізація державного управління л/г галузі – пошук механізмів державно-конкурентного стимулювання відповідного сектора шляхом інституційної оптимізації (створення відповідних міністерств, відомств, агентств). Успішність впровадження «раціонального л/г механізму» залежить від державно-владного фактору (місце держустанови у системі владно-урядового апарату України) та ринково-економічного підґрунтя (загребувальність, застосовність та актуальність л/г сектора). Вищезазначені фактори – передумова успішної корпоратизації лісогосподарського підприємництва незалежної України відповідно до вимог та стандартів ЄС.

Водночас, інституційно-еволюційні перетворення л/г галузі – симбіоз впровадження державно-управлінських наративів розвитку України до даного сектору на умовах організаційно-структурного, функціонально-ціннісного та прозоро-контрольованого підходу до контролю та нагляду за «відпущеною» (приватно-державною) корпоратизацією л/г галузі та створенням профільних (фахових) органів – як-от ДП «Ліси України», подальше об'єднання котрого у приватне акціонерне товариство є предметом обговорень та дискусій.

Відповідно позиції раніше згаданих Р. Л. Фішмена та Р. Л. Нейгла, ідеальна модель л/г корпоратизації полягає у менеджменті, спрямованому на опціонне публічне користування землями (ресурсами, угіддями) відповідно до правил (звичаїв) суспільного інтересу та багаторазового (повторюваного) використання у приватних цілях – на відміну від користування благами садово-паркового, рекреаційного та ландшафтного мистецтва. Загрозами впровадження подібної моделі є економічні (недостатні обсяги фінансування, нецільове використання бюджетних коштів, фінансові прогалини на державно-владному та місцево-самоврядному рівнях управління), НПС (недотримання вимог щодо стандартизації лісового виробництва) та судово-політичні (тиск від законодавчої, виконавчої та судової гілок влади) аспекти [3].

Впровадження вищезапропонованої позиції відносно державно-управлінських реалій України є цілком доцільним, адже дозволяє вирішити проблему «соціалізації» природних (в даному випадку – лісових) ресурсів та процедурно унеможливує (зменшує відсоткову імовірність) неконтекстного розвитку л/г галузі відповідно до умов, порядку та правил корпоратизаційно-приватизаційного звичаю, притаманного ЄС та риторично семантичного концепціям, закладеним в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014 р.

В той же час, державно-управлінська послідовність як координаційно-спрямовуючий механізм корпоратизації л/г підприємництва в Україні повинен засновуватися на SWOT-аналізі (сильні, слабкі сторони,

загрози та можливості приватного л/г моделювання) вітчизняної лісогалузі. Обстоюючи дану позицію, Ж. Прокопенко та І. Мельник відзначають тісний зв'язок економічних, екологічних та соціальних методик як визначників причинно-оціночного та фактично-наслідкового впливу корпоратизації лісогосподарських підприємств України на фінансову, природоохоронну та громадянську політики сприйняття або невизнання затребуваності подібних видозмін. Таким чином, питання корпоратизації л/г підприємництва має відповідати положенням Основного закону – Конституції України – щодо соціального, правового та демократичного статусу держави, яка, відтак, має враховувати не лише приватно-економічний інтерес, але і позицію громадянського суспільства як потужного «політичного гравця» [4].

Згідно із положеннями Закону України «Про корпоратизацію підприємств» № 210/93 від 15.06.1993 р. (ред. від 28.08.2001 р.), процес корпоратизації передбачає перетворення державних підприємств із державною часткою у розмірі 2/3 від статутного активу у відкриті акціонерні товариства (ПАТ – публічні акціонерні товариства) [5]. Відтак, завданням Реформи системи управління лісової галузі (далі – РСУЛГ; назву взято із інформаційної записки Держлісагентства) є ефективізація національної л/г галузі шляхом її «знедержавлення», заміненого на оприватнення. Однак, для більш повноцінного розуміння РСУЛГ варто ознайомитися із її ключовими положеннями, викладеними Держлісагентством на офіційному веб-сайті із урахуванням рекомендацій Центру розвитку ринкової економіки (CMD – Ukraine) [6].

Отже, Держлісагентство визначає створення ДП «Ліси України» у організаційно-правовій формі ПАТ (публічного акціонерного товариства) управлінсько-реформаторським пріоритетом. Перевагами подібної ітерації, зокрема, називається нівелювання економічних неузгодженостей на засадах рівної оплати фахової праці та забезпечення інвестиційної апропріативності л/г підприємництва як окремого фінансово-природничого сектору України; створення стандартів л/г підприємництва відповідно до практично-звичаєвої конотації ЄС; антикорупційна політика, спрямована на подолання «тіньових економічних потоків» л/г галузі та боротьбу із протизаконним вирубуванням лісових ресурсів; інформаційно-технологічний розвиток системи лісовпорядкування; формування критеріїв ефективного лісогосподарського розвитку.

При цьому, Держлісагентство акцентує увагу на необхідності впровадження єдиної системи виробничо-обслуговувального та лісозаготівельного підприємства згідно стандартів л/г ремесла / деревообробки.

Метою Реформи системи управління лісової галузі (РСУЛГ) Держлісагентство визначає створення передумов для оптимізованого, гласного та відкритого доступу до використання, обробки та заготівлі сировини л/г підприємствами на засадах конкурентного середовища. Крім того, створення ДП «Ліси України» може усунути проблему працевлаштування шляхом перерозподілу виробничих ресурсів та належного рівня соціально-трудоного гарантування.

Держлісагентство також відзначає, що процес кошторисного репрофілювання та виробничої ефективізації л/г галузі повинен відбуватися із урахуванням

тенденцій цифровізації, що є однією зі складових частин євроінтеграційного руху України.

Комплексно, весь масив вищеописаних заходів, запропонованих Держлісагентством спільно із Центром розвитку ринкової економіки (CMD – Ukraine), спрямований на відновлення лісопотенціалу, підвищення відсоткового рівня лісистості та відновлення матеріально-технічного потенціалу л/г галузі України включно із запровадженням позитивним обладнавчих інновацій (репрофілювань). Водночас, об'єднання л/г державних підприємств (ДП) у єдине ПАТ «Ліси України» має передбачати певні нормативні ітерації: прийняття постанови КМУ щодо створення ДП «Ліси України» та затвердження модельного статуту (із можливістю видозміни) та внесення змін до постанови КМУ № 552 від 11.07.2018 р. у контексті забезпечення прозорих механізмів приватизації (корпоратизації) л/г підприємств в рамках правового поля.

Варто зауважити, що процес забезпечення ДАЛРУ прецеденту корпоратизації л/г підприємств в Україні має галузеву проблематику, що криється у недосконалому вітчизняному системі управління лісовими ресурсами. На думку І. Дубович та Г. Лесюк, вітчизняний екосистемний менеджмент та сталий лісогосподарчий менеджмент не враховує біологічних, екологічних та економічних особливостей контролю за станом лісових ділянок [7].

Інший «конфлікт інтересів», що згадують вищенаведені автори, полягає у неможливості розмежування понятійно-категоріальних дефініцій «управління л/г активом» та «державне управління л/г активом» у контексті корпоратизації л/г відносин. «Оприватнення» л/г підприємництва в Україні не може мати абсолютного характеру, адже державно-владні та місцево-самоврядні органи екокомпетенції (Державна екологічна інспекція України та ін.) повинні перманентно здійснювати «вертикальний» контроль на засадах адміністративно-імперативного підпорядкування («згори донизу»), таким чином спрямовуючи і координуючи специфіку роботи згаданого ДП «Ліси України» або інших корпоративних утворень л/г призначення.

За таких умов, доцільності набуває гіпотеза щодо необхідності розподілу повноважень між власне ДП «Ліси України» (назва є умовною, тобто – будь-які корпоративні л/г підприємства / установи / організації / угіддя), Держекоінспекцією та іншими профільними л/г органами – щодо безпосереднього реагування на екобезпекові та «лісові загрози», а також – Національною поліцією України, Державним бюро розслідувань (ДБР), прокуратурою щодо порушень у сфері антикорупційного законодавства, нераціональної розтрати коштів та створення тіньових ринково-економічних відносин, що суперечать інтересам л/г галузі (приватний інтерес) та надприбутковості як джерела поповнення Державного бюджету України (ДБУ) та місцевих бюджетів (державно-владний інтерес). Подібний підхід, водночас, відповідає положенням ст. 25 Лісового кодексу України, котрою визначається специфіка державно-управлінського регулювання відносин, пов'язаних із л/г сектором (сферою) [8]. Відтак, до найефективніших способів «лісової корпоратизації» в Україні автор відносить поєднання державно-політичного спрямування л/г сфери, що координується на рівні визначення законодавчої компетенції державно-влад-

них та місцево-самоврядних л/г організацій та ефективізацію державного контролю захисту, використання та відтворення лісів відповідно нормативно закріплені правил та звичаю.

На рис. 1 представлено комплексну картину корпоратизації лісгосподарських підприємств України відповідно до партикулярних тенденцій державотворення та вітчизняного євроатлантичного курсу.

Важливо зазначити, що позитивні трансформації лісової галузі України відповідно до вимог та стандартів ЄС в умовах сьогодення здатні стикнутися із проблемою приватного лісочористування як «гальмівного чиннику» корпоратизаційних перепрофілювань. Як зазначає С. Макаренко, позитивний ефект від «оприватнення» л/г активів нівелюється ірраціональним використанням ресурсно-земельного та лісового потенціалу, екосистемного спотворення та відсутності природно-захисних механізмів охорони приватної лісової власності [9].

На думку автора, позитивною конотацією відносно вищезазначеної проблематики є ініціатива Міністер-

ства захисту довкілля та природних ресурсів України щодо створення Державної стратегії управління лісами України до 2035 р. Згідно положень Стратегії, підвищення інфраструктурної та економічної привабливості лісів та їх корпоратизація можна визначити інструментами подолання фінансового дисбалансу л/г галузі, що склався внаслідок непослідовного державного управління, за умови формування прозорих механізмів культиватції, обігу та продажу лісових ресурсів [10].

Таким чином, ідеальна модель корпоратизації л/г галузі в Україні, маючи позитивно-стабільний потенціал, повинна враховувати деякі елементи процедурної, економічної та фахово-галузевої специфіки л/г підприємництва задля його максимальної ефективізації та, водночас, сегментованої синхронізації із державно-владними та місцево-самоврядними органами шляхом підпорядкування Держлісагентству, Держекоінспекції та виконання положень нормативної документації – Лісового кодексу України та ін. актів правотворчості.

Висновки з проведеного дослідження. Процес корпоратизації державних лісгосподарських підприємств

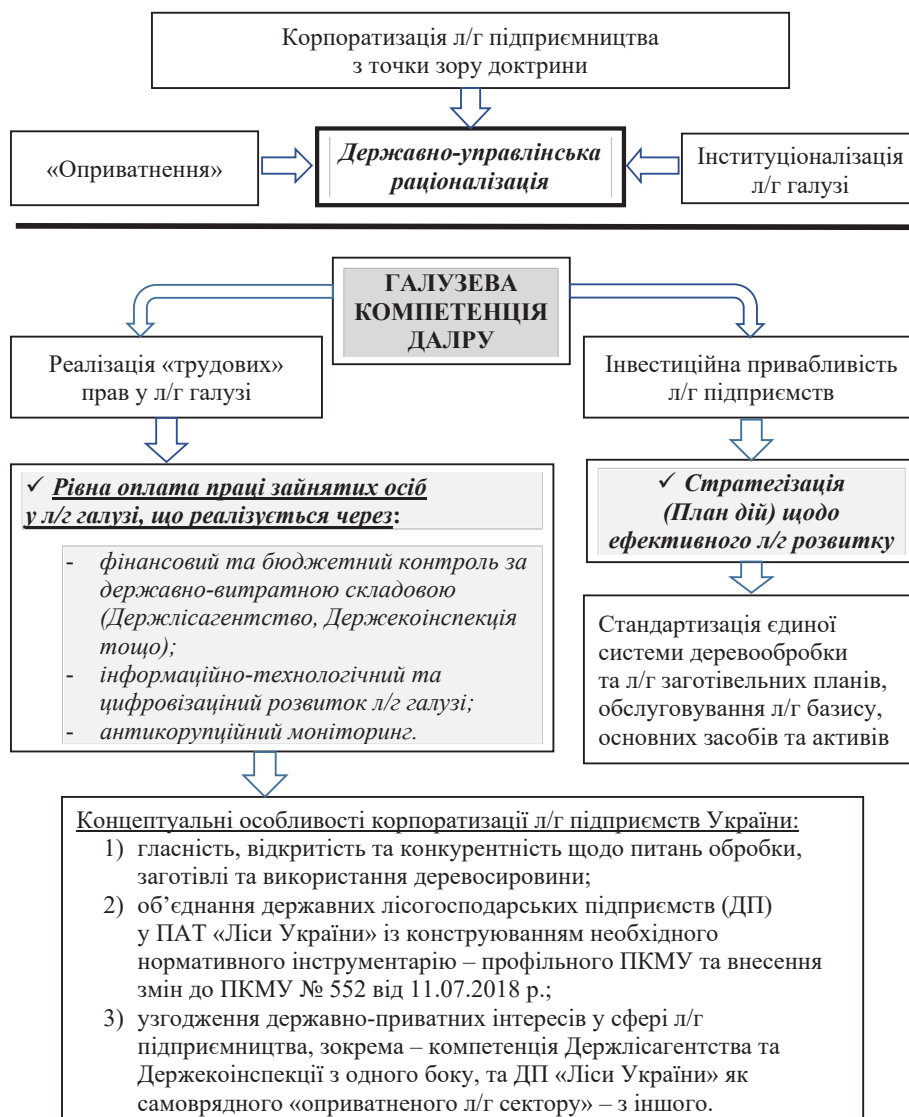

Рис. 1. Корпоратизація л/г підприємств України: процедурний, нормативний, галузевий аспекти

в Україні, на думку автора, безумовно здатен досягти апогею успішності за умови виконання трьох державно-управлінських стратегічних «стовпів», а саме:

Перший – забезпечення прозорого та послідовного державного управління л/г галуззю, контролю та нагляду за «оприлюдненням» л/г сектору відповідно до нового сучасного законодавства України та міжнародних традицій ЄС, США, інших розвинених держав світу.

Другий – забезпечення персонально-трудових прав зайнятих у л/г галузі осіб шляхом ревізійно-моніто-

рингової діяльності профільних органів – Держлісагентства та Держекоінспекції, спрямованої на детінізацію фінансово-економічного кошторису лісової галузі України.

Третій (заключний) – рецепція міжнародного досвіду (США, Нова Зеландія) щодо створення максимального, як це можливо, незалежного від законодавчої, виконавчої та судової гілок влади л/г управлінського апарату, спрямованого на забезпечення та реалізацію невід’ємних прав населення країни на ресурсне забезпечення та рекреацію.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 984_011 від 21.03.2014 р. (ред. від 30.11.2015 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Сторожук В. Нариси до реформи державного лісового господарства України 2015 р. : Спільна програма ЄС, Світового банку, WWF та МСОП. URL: https://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2126/report_storozhuk_forest_company.pdf
3. Fischman, R. L., Nagle, R. L. Corporatisation: Implementing Forest Management Reform in New Zealand : Ecology Law Quarterly. 1989. № 16 (3). P. 719–753.
4. Прокопенко Ж., Мельник І. Механізм формування аналітичного забезпечення управління діяльністю лісогосподарських підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 4 (94). С. 69–73.
5. Закон України «Про корпоратизацію підприємств» № 210/93 від 15.06.1993 р. (ред. від 28.08.2001 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/210/93#Text>
6. Державне агентство лісових ресурсів України : Дослідження // Офіційний веб-сайт ДАЛРУ. URL: <https://forest.gov.ua/pres-sluzhba/doslidzhennia>
7. Дубович І., Лесюк Г. Теоретико-методологічні та практичні засади вдосконалення системи управління лісовим господарством України. *Науковий вісник ХДУ*. 2016. № 17 (1). С. 100–103.
8. Лісовий кодекс України № 3852-ХІІ від 21.01.1994 р. (10.07.2022 р.). *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
9. Макаренко, С. Оцінка діяльності лісового господарства України у контексті вимог часу: МДУ. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 19. С. 472–483.
10. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Повідомлення про оприлюднення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та проект Державної стратегії управління лісами України до 2035 року. Офіційний веб-сайт МЗДПРУ. URL: <https://mepr.gov.ua/news/36526.html>

References:

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony № 984_011 vid 21.03.2014 r. (red. vid 30.11.2015 r.) [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, No. 984_011 dated 03/21/2014 (edited on 11/30/2015)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Storozhuk, V. Narisy do reformy derzhavnoho lisovoho hospodarstva Ukrainy 2015 r.: Spilna prohrama YeS, Svitovoho banku, WWF ta MSOP [Essays on the reform of state forestry in Ukraine in 2015: Joint program of the EU, World Bank, WWF and IUCN]. Available at: https://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2126/report_storozhuk_forest_company.pdf
3. Fischman, R. L., Nagle, R. L. (1989) Corporatisation: Implementing Forest Management Reform in New Zealand: Ecology Law Quarterly, no. 16 (3), pp. 719–753.
4. Prokopenko, Zh., Melnik, I. (2020) Mechanizm formuvannja analitichnogo zabezpechennja upravlinnja dijial'nistju lisogospodars'kih pidpriemstv [The mechanism of formation of analytical support for the management of forestry enterprises]. *Ekononika, upravlinnja ta administruvannja*, no. 4 (94), pp. 69–73.
5. Zakon Ukraini «Pro korporatizaciju pidpriemstv» № 210/93 vid 15.06.1993 r. (red. vid 28.08.2001 r.) [Law of Ukraine "On Corporatization of Enterprises" No. 210/93 dated 15.06.1993 (edited on 28.08.2001)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/210/93#Text>
6. Derzhavne agentstvo lisovih resursiv Ukraini: Doslidzhennja [State Agency of Forest Resources of Ukraine: Research]. Oficijnij veb-sajt DALRU. Available at: <https://forest.gov.ua/pres-sluzhba/doslidzhennia>
7. Dubovich, I., Lesjuk, G. (2016) Teoretiko-metodologichni ta praktichni zasadi vdoskonalennja sistemi upravlinnja lisovim gospodarstvom Ukraini [Theoretical, methodological and practical principles of improvement of the forestry management system of Ukraine]. *Naukovij visnik HDU*, no. 17 (1), pp. 100–103.
8. Lisovij kodeks Ukraini № 3852-XII vid 21.01.1994 r. (10.07.2022 r.) [Forest Code of Ukraine No. 3852-XII dated January 21, 1994 (July 10, 2022)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>

9. Makarenko, S. (2018) Ocinka dijalnosti lisovogo gospodarstva Ukraïni u konteksti vimog chasu [Assessment of the activity of the forestry industry of Ukraine in the context of the requirements of the time]. *Ekonomika ta upravlinnja pidpriemstvami*, no. 19, pp. 472–483.

10. Ministerstvo zahistu dovkilja ta prirodnih resursiv Ukraïni: Povidomlennja pro opriljudnennja zajavi pro viznachennja obsjagu strategichnoï ekologichnoï ocinki proektu Derzhavnoï strategii upravlinnja lisami Ukraïni do 2035 roku ta proekt Derzhavnoï strategii upravlinnja lisami Ukraïni do 2035 roku [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine: Notice of publication of the statement on determining the scope of the strategic environmental assessment of the draft of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035 and the draft of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035]. Oficijnij veb-sajt MZDPRU. Available at: <https://mepr.gov.ua/news/36526.html>

E-mail: khoroshkomail@gmail.com